

Kurmaičių pilkapiai

Prieš 2000 ir daugiau metų prie Baltijos – Lietuvos pajūryje, Sembos pusiasalyje ir Gotlando saloje mirusieji buvo laidojami pilkapiuose su sudėtingomis akmenų konstrukcijomis. Ilgainiui nustota iš žemės pilti pilkapių sampilus, tačiau kapus iki V–VI a. juosė įvairaus dydžio ir formos tarpusavyje sujungti akmenų vainikai. Šie laidojimo paminklai Lietuvoje ir Latvijoje laikomi kuršių genties paveldu (plačiau žr.: *Kuršiai. Genties kultūra laidosenos duomenimis*. Parengė E. Gričiuvienė. Vilnius, 2009).

Kurmaičių pilkapiai Kretingos apylinkėje, dešiniajame Akmenos krante (LKS94 6202659, 328184) – tai žymiausias Vakarų baltų pilkapių kultūros (I tūkst. pr. Kr.) paminklas Lietuvoje. 1940 m. pirmuosius tris pilkapius čia ištyrė Vytauto Didžiojo Kultūros muziejaus archeologas Pranas Baleniūnas. 1948, 1950–1951 m. tyrimai buvo tęsiami vadovaujant dr. Pranui Kulikauskui; ištirti dar septyni pilkapiai bei plokštinio kapinyno su akmenų vainikais dalis (plačiau žr.: *Lietuvos pajūrio I–VII a. kapinynai*. Vilnius, 1968, p. 12–56).

Tyrinėti Kurmaičių pilkapiai buvo kaimo ūkininkų naikinami, nuo 9 iki 13 m skersmens, siekė 1,5 m aukštį. Didžiausias – penktasis – 20 m skersmens pilkapis turėjo tris skirtingame aukštyje sukrautus akmenų vainikus (nuotr.). Išoriniam vainikui buvo panaudota daugiau kaip šimtas akmenų; antrąjį sudarė trys akmenų eilės, kurios žvelgiant iš pilkapio vidinės pusės atrodė lyg suolas su atrama. Trečiasis, 1,2 m skersmens vainikas viduryje buvo sukrautas iš dešimties didokų akmenų, jo vidus išgrįstas. Po grindiniu, vienas žemiau kito, rasti dviejų sudegintų mirusiųjų palaikai. Giliau esančiame, pagrindiniame šio pilkapio kape, degintiniai kaulai buvo išberti ant 38 x 40 cm dydžio, 6–11 cm aukščio plokščio akmens. Šalia rastos molinio, apie 30 cm dydžio, 10 cm aukščio dubens su ašele šukės. Iš viso įvairiose šio pilkapio vietose 20–30 cm gylyje rasti 7 apardyti sudegintų mirusiųjų kapai su molinių indų šukėmis. Tačiau kitų įkapių nebuvimas apsunkina tikslesnį kapų datavimą. Pagrįstai manoma, kad kartą įrengus pilkapį, jis buvo naudojamas ilgesnį laiką.

Vakarų baltų pilkapių kultūra (I tūkst. pr. Kr.). Kurmaičių pilkapių, Kretingos r. 1951 m. tyrinėjimai. *Prano Kulikausko nuotraukos*. Negatyvai saugomi Lietuvos Istorijos instituto Rankraštyne, vaizdai skelbiami tinklapyje www.aruodai.lt

Apie Kurmaičių pilkapius palikusią bendruomenę, jos gyvenamąją vietą ir gyvenimą iki šiol duomenų trūksta. Kiti archeologijos paminklai Kurmaičiuose, Padvariuose ir Pajuodupiuose datuojami vėlesniu – geležies amžiaus – laikotarpiu. Iš kartos į kartą buvo perduodamas padavimas apie tai, jog Kurmaičių pilkapiuose palaidoti milžinai – kuris buvęs garsesnis, tam ir kapas supiltas didesnis. Šalia pilkapių esanti Bažnyčios kalnu vadinama kalva verčia manyti, kad padavimus apie Kurmaičių pilkapius iš seno lydi šioje vietoje patiriamas šventumo jausmas. Šventumą, nuostabą ir pagarbą taip pat kelia archeologinių tyrimų nuotraukos bei brėžiniai – tirdami ardomus Kurmaičių pilkapius archeologai mums suteikė galimybę iš arti pažvelgti į seniausią krašto praeitį, nepaprastus baltų religijos paminklus.

Vykintas VAITKEVIČIUS

Kurmaičių pilkapiai

Kurmaičių pilkapiai (Kretingos apyl.) – tai žymiausias Vakarų baltų pilkapių kultūros (I tūkst. pr. Kr.) paminklas Lietuvoje. Tai kušių genties paveldas. Fotografijos iš 1948, 1950–1951 m. kasinėjimų, kuriems vadovavo dr. Pranas Kulikauskas. Didžiausias – 20 m skersmens pilkapis turėjo tris skirtingame aukštyje sukrautus akmenų vainikus. Trečiasiojo vidus išgrįstas, po grindiniu, vienas žemiau kito, rasti dviejų sudegintų mirusiųjų palaikai.